

Starfsreglur um kirkjur og safnaðarheimili nr. 46/2022-2023.

1. gr. Skilgreiningar.

Í starfsreglum þessum merkir orðið kirkja vígt guðshús, ásamt innanstokksmunum og gripum. Eftirtaldir flokkar kirkna falla undir starfsreglur þessar:

1. Sóknarkirkjur. Guðshús sem ákveðin kirkjusókn stendur að og nýtt er af söfnuði til reglulegs helgihalds.
2. Kapellur og önnur guðshús sem nýtt eru til helgihalds eftir nánari ákvörðun umráðanda og hlutaðeigandi presta.
3. Greftrunarkirkjur, sbr. 3. mgr. 20. gr. laga um kirkjugarða, greftrun og líkbrennslu nr. 36/1993. Guðshús sem eingöngu eru nýtt við greftranir.
4. Útfararkirkjur, sbr. 1. málsl. 2. mgr. 20. gr. laga um kirkjugarða, greftrun og líkbrennslu nr. 36/1993. Önnur guðshús en greftrunarkirkjur, sem nýtt eru við útfarir.
5. Höfuðkirkjur. Sóknarkirkjur sem hafa sérstöðu umfram aðrar sóknarkirkjur. Er þar átt við Dómkirkjuna í Reykjavík, Hóladómkirkju, Skálholtsdómkirkju, Hallgrímskirkju í Reykjavík og Hallgrímskirkju í Saurbæ.
6. Bændakirkjur og lénskirkjur.
7. Bænhús. Bænhús nefnast þær kirkjur, sem ekki eru sóknarkirkjur. Bænhúsi getur fylgt kirkjugarður, og er þá fjárhagur þeirra sameiginlegur, enda sé það einnig greftrunarkirkja.

Í starfsreglum þessum merkir orðið safnaðarheimili hús sem lýtur eignarráðum safnaðar og nýtt er til safnaðarstarfs. Reglur þessar taka einnig til húsnæðis sem er hluti af kirkjubyggingu og nýtt er í sama skyni. Enn fremur gilda reglurnar um húseignir sem söfnuður nýtir skv. 1. málsl. í samstarfi við annan aðila, eins og við getur átt.

2. gr. Sóknarkirkja.

Sóknarkirkja skal vera í hverri sókn. Þó er sóknum heimilt að sameinast um sóknarkirkju.

3. gr. Samstarf sókna um kirkju og safnaðarheimili.

Hyggist sóknir eiga samstarf sín á milli um byggingu og/eða rekstur kirkju og safnaðarheimilis skal samið um hvaða starfi skuli haldið uppi, hvaða reglur gildi um afnot og umgengni, hver ábyrgist daglegan rekstur og stjórn og hvaða endurgjald skuli innt af hendi fyrir afnotin.

4. gr. Sameining sókna.

Ef sóknir sameinast skal aðalsafnaðarfundur hinnar sameinuðu sóknar ákveða hvar sóknarkirkja skal vera og hvaða kirkjur verða kapellur svo og hvaða kirkjur skuli afleggjast, verða afhentar til minjavörslu ef því er að skipta, eða ráðstöfun þeirra með öðrum hætti.

5. gr. Umráð kirkju og safnaðarheimilis.

Umráð kirkju og safnaðarheimilis felast í ábyrgð á og rétti til rekstrar og stjórnar, svo og til hagnýtingar fjár og tekjustofna sem fylgja í því skyni.

Umráðandi kirkju og safnaðarheimilis er sóknarnefnd þar sem kirkja og safnaðarheimili stendur, nema lög mæli annan veg, sbr. og starfsreglur um söfnuði og sóknarnefndir.

Sóknarnefnd fer ekki með umráð ef um bændakirkju eða lénskirkju er að ræða sem ekki hefur verið afhent söfnuði. Sama á við um kirkjur sem reistar hafa verið að tilstuðlan ríkis eða annarra aðila og á þeirra kostnað og ekki hafa verið afhentar söfnuði.

Ef um greftrunarkirkju er að ræða er hlutaðeigandi kirkjugarðsstjórn umráðandi hennar.

6. gr. *Afnot kirkju og safnaðarheimilis.*

Kirkjur eru fráteknar til helgra athafna. Má ekkert fara þar fram sem ekki samrýmist helgi þeirra. Hlutaðeigandi prestur og umráðandi geta sett nánari fyrirmæli um afnot kirkju og umgengni á grundvelli 1. og 2. málsl. ákvæðis þessa, en ekki má leyfa neina þá notkun sem ekki samrýmist vígslu hennar. Í slíkum fyrirmælum skal eftir því sem við á, kveðið á um almennan aðgang að kirkjunni utan helgihalds. Enn fremur skal þar tilgreint hvaða önnur starfsemi má fara þar fram en hin kirkjulega.

Safnaðarheimili er ætlað til almenns safnaðarstarfs. Heimilt er umráðanda, í samráði við sóknarprest, að ráðstafa húsnæði safnaðarins með öðrum hætti. Þess skal þó jafnan gætt að ekkert fari þar fram sem samrýmist ekki starfi safnaðarins.

7. gr. *Ábyrgð á helgihaldi og öðru sem fram fer í kirkju og safnaðarheimili.*

Ábyrgð á helgihaldi í kirkju og öðru því sem þar fer fram er á hendi hlutaðeigandi sóknarprests í samráði við sóknarnefnd. Ef um kirkju er að ræða sem einvörðungu eða að langmestu leyti er nýtt í tengslum við sérþjónustu er ábyrgð á hendi hlutaðeigandi sérþjónustuprests í samráði við umráðanda.

Ábyrgð á starfsemi í safnaðarheimilum og því sem þar fer fram er á hendi umráðanda í samráði við sóknarprest.

8. gr. *Umgengni um kirkjur og safnaðarheimili.*

Öll umgengni um kirkjur og safnaðarheimili skal vera snyrtileg. Prýða skal umhverfi eins og kostur er og gæta vel umhirðu og viðhalds í hvívetna. Eigi má geyma í kirkju annað en muni hennar og búnað og hluti er varða safnaðarstarfið. Forna muni kirkjunnar skal varðveita þar, sé geymsla þeirra þar talin tryggileg að mati prófasts og Þjóðminjasafns Íslands.

9. gr. *Auðkenning kirkna.*

Kirkjur og safnaðarheimili skulu auðkennd með táknum kristinnar kirkju.

10. gr. *Máldagar kirkna.*

Biskup Íslands setur hverri kirkju máldaga, þ.e. kirkjuskrá. Í máldaga skal greina eignir kirkju, tekjustofna og réttindi, kvaðir er á kirkju kunna að hvíla, sóknarmörk og þjónusturétt sem sóknin á tilkall til. Máldagann og breytingar á honum skal skrá í sérstaka bók, máldagabók, er biskup löggildir. Afrit máldagans skal vera í vörslu biskups. Öðrum guðshúsum, sbr. stafliði b-g í 1. gr. skal einnig settur máldagi. Sóknarnefnd varðveitir máldagabók og ber ábyrgð á að máldagi greini jafnan frá eignum og réttindum kirkju. Í máldagabók skal einnig skrá eins haldgóðar upplýsingar og völ er á um kirkjuna, byggingarsögu hennar, endurbætur, viðhald, búnað og kirkjumuni er kirkjan á. Biskup og prófastur kanna máldaga er þeir vísitera, árita máldagabækur og gera athugasemdir ef efni þykja standa til þess.

Eftirtaldir máldagar gilda svo sem tíðkast hefur:

Í Skálholtsskatt:

Hin gamla máldagabók eða kirkjuregistur Vilchins biskups, samantekin 1397.

Í Hólastifti:

Registur og máldagabók Jóns biskups Eiríkssonar 1360,

Péturs biskups 1394,

Auðunar biskups 1398,

Ólafs biskups Rögnvaldssonar 1461 og

Sigurðar prests, sem safnað var eftir siðaskiptin.

Eldri máldaga kirkju skal eftir föngum skrá í máldagabók.

11. gr. *Ágreiningur um fornar eignir og réttindi kirkna.*

Nú verður ágreiningur um fornar eignir og réttindi kirkna og eru þá áreiðanlegar þær skrár og löggiltar kirkjuskrár og máldagabækur, sem greinir í 10. gr.

Ákvæði þessarar greinar taka einnig til ágreinings um búnað og muni kirkna eftir því sem við getur átt.

12. gr. *Tilsið með kirkjum.*

Kirkjur og safnaðarheimili lúta tilsið prófests og biskups.

13. gr. *Nýbyggingar eða breytingar.*

Ákvörðun sóknarnefndar, safnaðarfundar og byggingarnefndar um gerð kirkju, stækkun eða aðrar breytingar á henni, skal kynnt þjónustumiðstöð Þjóðkirkjunnar áður en til endanlegrar ákvörðunar kemur.

14. gr. *Vígsla.*

Vígja skal kirkju sem reist er eða endurbyggð frá grunni, sbr. ákvæði Kristinréttar Árna biskups Þorlákssonar 1275, enda sé hún vígsluhæf að dómi prófests.

15. gr. *Kirkja sem ekki er talin þörf á lengur.*

Ef umráðandi telur að kirkju sé ekki lengur þörf til kirkjulegs starfs, en telja má æskilegt að varðveita hana, getur hann leitað aðstoðar þjónustumiðstöðvar Þjóðkirkjunnar um ráðstöfun hennar. Hafa skal samráð við hlutaðeigandi sóknarprest, prófast og vígslubiskup um þá ráðstöfun svo og þjóðminjavörð og önnur stjórnvöld eða hagsmunaaðila eftir því sem við á. Ef um er að ræða kirkju í mannláusri sókn eða kirkju sem hefur verið yfirgefin og engum er til að dreifa sem getur talist lögmætur umráðandi, er prófastur umráðandi kirkjunnar uns annað hefur verið ákveðið.

16. gr. *Afhelgun.*

Óski umráðandi að breyta kirkju eða afnotum hennar á þann veg sem ekki samrýmist helgi hennar og vígslu og telja má að kirkjulegu starfi sé ekki búin umtalsverð röskun af slíkri ráðstöfun, skal sóknarprestur lýsa afhelgun hennar í sérstakri athöfn, að hún gegni eigi framar hlutverki sem vígt guðshús, sbr. 1. gr. Skilyrði er að áður liggi fyrir samþykki hlutaðeigandi yfirvalda og hagsmunaaðilja, annarra en kirkjulegra, eftir því sem við á í hverju tilviki og lög þjóða.

Leita skal samþykkis biskups Íslands sem leitar umsagnar hlutaðeigandi sóknarprests, prófests og vígslubiskups áður en úrlausn er veitt.

Að jafnaði skal umráðandi fjarlægja altari, predikunarstól, skírnarfont, gráður, kross af turni, altaristöflu og aðra gripi sem eru tákn kristinnar kirkju og nýttir til helgihalds og njóta helgi, áður en afhelguð kirkja er tekin til annarra nota. Frá þessu má víkja ef helgi þykir ekki raskað, eða umtalsverðum hagsmunum öðrum og prófastur og vígslubiskup samþykkja. Prófastur sér til þess að gripir þessir og gögn fái lögmæta og viðeigandi meðhöndlun.

Ef umráðandi óskar að taka kirkju ofan, skulu sömu reglur eiga við og greinir í 1. mgr. en leita skal álits Þjóðminjasafns Íslands um það hvort varðveita skuli kirkju annars staðar. Kirkjusókn er ekki skylt að bera kostnað af slíkri varðveislu, hvorki þar sem kirkja var né þar sem hún verður, ef því er að skipta. Að jafnaði skal marka þann stað þar sem altari kirkjunnar var.

17. gr. Gildistaka.

Starfsreglur þessar, sem settar eru með heimild í 8. gr. laga um þjóðkirkjuna, nr. 77/12021 öðlast gildi við birtingu. Frá sama tíma falla brott starfsreglur um kirkjur og safnaðarheimili nr. 822/2000, með síðari breytingum.

Samþykkt á kirkjuþingi 10. mars 2023 í einni umræðu og birt á opnum vef kirkjunnar sama dag.

Drífa Hjartardóttir forseti kirkjuþings.